

MAGYAR KURIR

Bétsből, Pénteken, Július' 9-dikén 1819.

Frantzia Ország.

Folytatása a' Követek' kamarájában Június' 19-dikén előfordult (a' II-dik számú M. Kurir' 13-dik lapján félbeszakadott) nagyon fontos vetekedések előadásának:

Minister Gróf Decazes: — „Valóban egy se' lehet Uraságtok közt, ki azt gondolhatta volna, hogy az Igasság' Ministere a' maga beszédje által oda célzott volna, hogy azokat, kik a' Számkivettettekért beérkezett kérelmeket aláírták, annyival is inkább ezen kamarának azokat a' tiszteletre méltó tagjait, kik ezen kérelmeknek pártját fogták, vádolja. A' mit ő Uraságtoknak mondani akart, a' mit mondott, 's a' mit mondani kén-telenített, mert kén-telenített, az e' volt, hogy ezen kérelmek nagyobb részint *egy köz pontból vették származásokat*, abból a' közép pontból, melyet az előttem beszélt Orátor (Courvoisier) közelébbről lerajzola, egy oly közép pontrol, melyet az Országlószék jól esmer 's ugyan azért meg-vét, 's a' melly közép pont, akarmelley hatalmat tulajdonít is magának, 's a' nép' indulatainak armelley nagy uralkodással birni remélje is, azt véghez vinni tsakugyan soha nem fogja, hogy a' nép úgy megvakuljon, hogy elfelejtse, hogy a' Kiralynak, a' maga palladiumának, 's oltalombástyájának, mivel tartozzék. —

„Úgy van, Uraim, soha el nem fogja ezt a' nép felejteni; 's bár melly nagyon sérteni lássék némelyikünk' füleit

ezen soha, még se' félek én ezt előttek többször is megújítani. Igen is, soha se' fogják azt az Öszszeesküttek, akár mi nagy számjok legyen, akár melly helyen tartsák is gyűléseiket, véghez vinni, hogy Frantzia Ország a' maga valóságos javát meg ne esmerje, 's hogy elfelejtse, hogy az ő egész boldogságának záloga ezen thrónus, 's hogy ezt megrázni lehetetlen a' nélkül, hogy egyszersmind a' mi boldogságunk is el ne enyészszék. Soha se fognak ők ezen kamarában más lelket 's más indulatot feléleszteni, mint a' melly által ez ma lelkesítettik. Soha, akár melly nagyon iparkodjanak is, véghez nem viszik, hogy ezen kamarában, tsak egy szempillantatig is gyözedelmeskedhessenek. Frantzia Ország tudja azt, hogy őtet a' nyughatatlanság' élesztőji ellen's a' részrehajlások ellen, tsak az ezen kamara' nagyobb részében mostan urlalkodó lélek és hajlandóság oltalmazhatják-meg. Melly fontosok legyenek is bár azon vetekedéseink, a' mellyek finantziai állapotunkat illetik, 's a' mellyektől bennünket a' mi mostani beszélgetéseink egy szempillantatig elvontak, mitsoda fontossága van azoknak ezekhez képpes, úgy mint a' hazának 's tsenedségének fennállásához, 's méltóságának fenntartatásához képpes, mellyek néki azt parantsolják, hogy mindenek felett a' maga 25 esztendőig tartott szenvedései és szerentsétlenségei által vásárlott szabadságának megőriztetésén iparkodják, a' melly szabadságot mi sokkal

drágábban megfizettünk, hogy sem gondolatlanul a' játéokra ismét ki akarnók tenni? —

„A' mi pedig Bignon Urat különösen illeti, én az ő' és barátjai' vélekedéseknek részese telyességgel nem lehetek, kik az ő' halgatását védelmezni 's őtet abban még jobban is megerősíteni jónak találták. Ő azon Dilemmának szarvai közzül, mellyek közzé őtet az Igasság' Ministere helyhezteté, magát telyességgel ki nem mentheti: Vagy halgatnia kellett volna, midőn beszéllett; vagy most kell beszélnie. Ugyan mit mondana ő akkor, ha én ezen Orátori székből azt erősíteném, hogy az én kezeim között valami oly Akta, oly Irás találtatik, melly által az ő' betsülete megsértetik, megbélyegeztetik; de a' mellyet én tsak akkor fogok előmutatni, mikor nékem tetszeni fog? Ő nékem azt fogná mondani, hogy őtet rágalmazom; 's hogy azt mondja, néki arra jussa is volna. Úgy de, Bignon Ur! az Ur minket rágalmazott; az Ur minket a' maga halgatása által még most is rágalmaz. Az Ur' kötelessége, hogy beszéljen. Az Ur nem Ura annak, hogy meghatározza, mikor beszéljen. *Még nem jött-el az ideje*, így szoll az Ur! Ideje van Uram ennek mindenkör, kivált egy oly jó 's oly egyenes indulatú képviselőre nézve, ki az igasság' kimondását legelső kötelességnek tartja. Birája-é az Ur a' maga tulajdon kötelességeinek? Nem; az Ur azoknak nem bírása, mihelyest ezen kötelességek abban állanak, hogy az Ur valamely megbántást jóvá tegyen, 's mihelyest az Ur ezen kötelességekkel, nem tsak maga hanem mások eránt is tartozik. Jól tudja maga az Ur, hogy nagyon tsudálatos gyanakodásokat 's nagyon gyűlölséges rágalmazásokat terjesztett-el, kétségkívül nem akaratjából, mivelhogy az Ur tsak igasságot akart mondani. Hanem ezen

igasság, ezen felfedezés, melyről az Ur oly valódi módon, oly nagy rettentőséggel feljelentette, hogy azt, ha el-jő az ideje, napfényre hozza, visszahőkölteti az Urat önn' maga előtt; az Ur retteg annak kimondásától; 's beszédje' üres hangjának megesmertetésétől. Így itélek én 's így fognak itélni, hidje-el az Ur, mind azok, valakik azt a' meghívást hallották, mellyet mi az Urhoz intéztünk 's ezenel még egyszer az Urhoz intézünk.“

Manuel: (kinek beszédje nem jött-ki egészszén) — tsudálkozik, hogy a' Ministerek, kik tsak mostanság nagyon panaszkodtak vala, hogy ezen képviselői kamarának tagjai a' Budget felett való tanátskozás közben ily sokszor eltávoznak a' dologtól, ma éppen magok ily szembetünő mustraját adták ezen kitsapongásnak. Osztán az is igaz másfelől, hogy az Igasság' Ministere maga ki nyilatkoztatá azt, hogy ezen kamarának azon tagjai, kik a' Számkivettettekért beadatott kérelmeknek pártját fogták, semmi szemrehányást nem érdemelnek; 's a' melly nyilatkoztatáshoz talám az ő' (a' Manuel) vélekedése szerént még azt is hozzá kellene tenni, hogy ezen képviselők által, hogy lelkiesmeretjek' szavát követték, a' közönség' gondolkodásának is megfeleltek. (Ezért nagyon zugott a' közép-pont 's a' jobb oldal). Hanem egyébránt, a' mi őtet (Manuel) 's az ő' társait illeti, ők nem sokat gondolnak azzal, hogy egy Minister mit tart felőlök; ők tsak a' magok tselekedeteik és nem holmi fundamentum nélkül való erősítések szerént kívánnak megítéltetni. A' Ministernek, az özszeesküvésre nézve felhozott erősítéseiket fundamentum nélkül valónak mondotta lenni Manuel. A' Számkivettettekért beadatott kérelmek az ő' ítélete szerént a' közönség' ohajtását fejezvéni ki, nagyon kevés áll abban, hogy a' Centrumtól vet-

ték-é a' kérelmek a' magok származásokat, vagy a' Peripheriától. Végezetre kinyilatkoztatja Manuel, hogy ők ezen kérelmekkel oly társaságokban foglalatoskodtak, a' mellyek minden esetre nézve érdemelhetnének némünémü tekintetet; 's végezetre, hogy ők magoktól a' Ministerektől is biztatást kaptak volna a' Számkivettetteknek visszahívattatása felől.

Az Igasság Ministere: Uraim! Az éppen most leszállott Orátor' beszédében általában fogva úgy öszszezavart az igasság a' hamissággal, hogy az öszszes beszéd kívánatna a' kétfélének egymástól való megvállogatására. Én csak az ő főbb erőssítéseinek megvilágosítására bocsátkozok ki: — „Igaz ugyan, hogy a' Ministereknél a' Számkivettettek nézve lépések tettek; de az is igaz ám, hogy mindenkor csak azokról volt szó, a' kik nem örök időre küldettek számkivetésbe. Ha azon úgynevezett Király-gyilkolókról lett volna szó, kiket az 1816-ban Jan. 12-dikén költ törvénynek 7-dik cikkelye illet, így a' Ministerek telyességgel semmi közbenjáról szószollást meg nem halgattak volna. Ezen cikkely eltöröltetésének kívánása, ez a' Királyi morális személy ellen való megbántás, egész Frantzia Országban, egész Európában, sőt az egész Világon mindenütt éreztetett, a' hol csak érzékeny szívek találhatnak. Magok ezen kamarának azon tagjai is kétségkívül érezték ezen kívánságnak megbántóságát, a' kik feltették volt magokban, hogy a' Számkivettettekért bejött kérelmeknek féretétetését nem engedik. Ki lehet ezt csak abból a' kevés iparkodásból is hozni, mellyel ezen Urak akkor, mikor ideje volt (Máj. 17-dikén) azt sürgetni láttattak, hogy a' beszélésre sort kaphassanak.“

Lafayette: De nem könnyen lehet

tett ám sort kapni a' beszélésre; én kértem, de nem kaphattam.

Manuel: A' többség vissza élt a' maga nagy erejével. Engem nem hagytak szollani.

Benjamin Constant: Én is kértem a' sort, hogy beszélhessek.

Az Igasság' Ministere: Uraim! bár melly nagyon felindítottson is engemet ezen tárgy, tsakugyan még is Ura vagyok elmémnek annyira, hogy el merjem mondani, hogy szavaim azon Urak közül, kiknek vélekedéseik ellen tusakodtam, egygyet is meg nem bánthattak. Az én bizonyágtételeimet, mellyeket én, mint Orátor, az Uraságtok' célzássaikról kinyilatkoztatok, magok tetszéseik szerint helybehagyhatják vagy nem hagyhatják; de nékem is engedtessek-meg kimondani: „Hogy nem elég az embernek jó céljainak lenni; és hogy az ember, ha nem „részhajlás' embere is, megsalattathatik, és a' részhajlás munkálódó eszközévé lehet.“ Szünyenek meg már egyszer Uraságtok öszszezavarni azon dolgokat, mellyeknek egymáshoz semmi közök nincsen, az az; a' határozatlan időre számkivettett Frantziákat 's meg azokat, kik a' Király' megölettetésére votizáltak volt. Ez a' lármás vetekedés csak ezen utolsó felett támadott. De ezen tüzet nem a' Ministerek gyújtották. Ők csak azt kívánták, hogy Bignon Ur magát a' mai ülésben legnagyobb együgyűséggel nyilatkoztassa ki. Ő ezt nem tselekedte, 's hogy a' dolognak mindazonáltal így is végetvethessünk, jónak látom a' kérdést ennyiben hagyni. Ha Bignon Ur a' kívánt nyilatkoztatást megtette volna, mi készek voltunk néki arra megfelelni: hanem minthogy halgatása mellett vakmerően megmaradott, tehát halgatásával is megelégedni kéntelenek vagyunk. Maradjon a' lelki az egész halgatás' terbe.“

Bignon: Én magamra veszem ezen

drágábban megfizettünk, hogy sem gondolatlanul a' játéokra ismét ki akarnók tenni? —

„A' mi pedig Bignon Urat különösen illeti, én az ő' és barátjai' vélekedéseknek részese telyességgel nem lehetek, kik az ő' halgatását védelmezni 's őtet abban még jobban is megerősíteni jónak találták. Ő azon Dilemmának szarvai között, mellyek közzé őtet az Igasság' Ministere helyhezteté, magát telyességgel ki nem mentheti: Vagy halgatnia kellett volna, midőn beszéllett; vagy most kell beszélnie. Ugyan mit mondana ő akkor, ha én ezen Orátori székből azt erősíteném, hogy az én kezeim között valami oly Akta, oly Irás találtatik, melly által az ő' betsülete megsértetik, megbélyegeztetik; de a' mellyet én tsak akkor fogok elémutatni, mikor nékem tetszeni fog? Ő nékem azt fogná mondani, hogy őtet rágalmazom; 's hogy azt mondja, néki arra jussa is volna. Úgy de, Bignon Ur! az Ur minket rágalmazott; az Ur minket a' maga halgatása által még most is rágalmaz. Az Ur' kötelessége, hogy beszéljen. Az Ur nem Ura annak, hogy meghatározza, mikor beszéljen. *Még nem jött-el az ideje*, így szoll az Ur! Ideje van Uram ennek mindenkör, kivált egy oly jó 's oly egyenes indulatú képviselőre nézve, ki az igasság'nak kimondását legelső kötelességnek tartja. Birája-é az Ur a' maga tulajdon kötelességeinek? Nem; az Ur azoknak nem birája, mihelyest ezen kötelességek abban állanak, hogy az Ur valamely megbántást jóvá tegyen, 's mihelyest az Ur ezen kötelességekkel, nem tsak maga hanem mások eránt is tartozik. Jól tudja maga az Ur, hogy nagyon tsudálatos gyanakodásokat 's nagyon gyűlölséges rágalmazásokat terjesztett-el, kétségkívül nem akaratjából, mivelhogy az Ur tsak igasságot akart mondani. Hanem ezen

igasság, ezen felfedezés, melyről az Ur oly valódi módon, oly nagy rettentőséggel feljelentette, hogy azt, ha el-jő az ideje, napfényre hozza, visszahőkölteti az Urat önn' maga előtt; az Ur retteg annak kimondásától; 's beszédje' üres hangjának megesmertetésétől. Így itélek én 's így fognak itélni, hidje-el az Ur, mind azok, valakik azt a' meghívást hallották, mellyet mi az Urhoz intéztünk 's ezenel még egyszer az Urhoz intézünk.“

Manuel: (kinek beszédje nem jött-ki egészen) — tsudálkozik, hogy a' Ministerek, kik tsak mostanság nagyon panaszkodtak vala, hogy ezen képviselői kamarának tagjai a' Budget felett való tanátskozás közben ily sokszor eltávoznak a' dologtól, ma éppen magok ily szembetünő mustráját adták ezen kitsapongásnak. Osztán az is igaz másfelől, hogy az Igasság' Ministere maga ki nyilatkoztatá azt, hogy ezen kamarának azon tagjai, kik a' Számkivettettekért beadatott kérelmeknek pártját fogták, semmi szemrehányást nem érdemelnek; 's a' melly nyilatkoztatáshoz talám az ő' (a' Manuel) vélekedése szerint még azt is hozzá kellene tenni, hogy ezen képviselők azáltal, hogy lelkiismeretjek' szavát követték, a' közönség' gondolkodásának is megfeleltek. (Ezért nagyon zugott a' közép-pont 's a' jobb oldal). Hanem egyébiránt, a' mi őtet (Manuel) 's az ő' társait illeti, ők nem sokat gondolnak azzal, hogy egy Minister mit tart felőlök; ők tsak a' magok tselekedeteik és nem holmi fundamentum nélkül való erősítések szerint kívánnak megítéltetni. A' Ministernek, az özszeesküvésnézve felhozott erősítéseiket fundamentum nélkül valónak mondotta lenni Manuel. A' Számkivettettekért beadatott kérelmek az ő' ítélete szerint a' közönség' obajtását fejezvé-ki, nagyon kevés áll abban, hogy a' Centrumtól vet-

ték-é a' kérelmek a' magok származásos-
hat, vagy a' Peripheriától. Végezetre ki-
nyilatkoztatja Manuel, hogy ők ezen
kérelmekkel oly társaságokban foglalatos-
kodtak, a' mellyek minden esetre nézve
érdemelhetnének némünémü tekintetet;
's végezetre, hogy ők magoktól a' Mi-
nisterektől is biztatást kaptak volna a'
Számkivettetteknek visszahivattatása fe-
lől.

Az Igasság Ministere: Uraim! Az
éppen most leszállott Orátor' beszédében
általánál fogva úgy összezavarított az
igasság a' hamissággal, hog' összezas
beszéd kívánatna a' kétfélének egymás-
tól való megvállogatására. Én csak az ő
jobb erősítéseinek megvilágosítására
bótsátkozok ki: — „Igaz ugyan, hogy a'
Ministereknél a' Számkivettettek nézve
lépések tétettek; de az is igaz ám, hogy
mindenkor csak azokról volt szó, a' kik
nem örök időre küldettettek számkivetés-
be. Ha azon úgynevezett Király-gyilkol-
lókról lett volna szó, kiket az 1816-ban
Jan. 12-dikén költ törvénynök 7-dik cik-
kelye illet, így a' Ministerek telyesség-
gel senmi közbenjáról szoszollást meg
nem halgattak volna. Ezen cikkely el-
töröltetésének kívánása, ez a' Királyi mo-
ralis személy ellen való megbántás,
egész Frantzia Országban, egész Európá-
ban, sőt az egész Világon mindenütt
éreztetett, a' hol csak érzékeny szívek ta-
láltatnak. Magok ezen kamarának azon
tagjai is kétségkívül érzették ezen kíván-
ságnak megbántóságát, a' kik feltették
volt magokban, hogy a' Számkivettette-
kért bejött kérelmeknek féretétetését
nem engedik. Ki lehet ezt csak abból
a' kevés iparkodásból is hozni, mellyel
ezen Urak akkor, mikor ideje volt (Máj.
17-dikén) azt sürgetni láttattak, hogy a'
beszélésre sort kaphassanak.“

Lafayette: De nem könnyen lehe-

tett ám sort kapni a' beszélésre; én kér-
tem, de nem kaphattam.

Manuel: A' többség vissza élt a'
maga nagy erejével. Engem nem hagytak
szollani.

Benjamin Constant: Én is kértem
a' sort, hogy beszélhessek.

Az Igasság' Ministere: Uraim!
bár melly nagyon felindítottson is engemet
ezen tárgy, tsakugyan még is Ura va-
gyok elmémnek annyira, hogy el merjem
mondani, hogy szavaim azon Urak köz-
zül, kiknek vélekedéseik ellen tusakod-
tam, egygyet is meg nem bánthattak. Az
én bizonyágtételeimet, mellyeket én,
mint Orátor, az Uraságtok' célzássaikról
kinyilatkoztatok, magok tetszéseik szerént
helybehagyhatják vagy nem hagyhatják;
de nékem is engedtessek-meg kimonda-
ni: „Hogy nem elég az embernek jó cél-
„jainak lenni; és hogy az ember, ha nem
„részhajlás' embere is, megtsalattatha-
„tik, és a' részhajlás munkálódó eszköze-
„vé lehet.“ Szünyenek meg már egyszer
Uraságtok összezavarni azon dolgokat,
mellyeknek egymáshoz semmi közök nin-
tsen, az az; a' határozatlan időre szám-
kivettett Frantziákat 's meg azokat, kik
a' Király' megölettetésére votizáltak volt.
Ez a' lármás vetekedés csak ezen utolsó
felett támadott. De ezen tüzet nem a'
Ministerek gyújtották. Ők csak azt kíván-
ták, hogy Bignon Ur magát a' mai
ülésben legnagyobb együgyűséggel nyi-
latkoztassa ki. Ő ezt nem tselekedte, 's
hogy a' dolognak mindazonáltal így is
végetvethessünk, jónak látom a' kérdést
ennyiben hagyni. Ha Bignon Ur a'
kivánt nyilatkoztatást megtette volna, mi
készek voltunk néki arra megfelelni: ha-
nem minthogy halgatása mellett vakmø-
rően megmaradott, tehát halgatásával is
megelégedni kéntelenek vagyunk. Marad-
jon a' lelki az egész halgatás' terhe.“

Bignon: Én magamra veszem ezen

terhet; és nem gondolom, hogy a' Minister' vélekedése nekem törvényem volna."

(Igy folyt ez a' heves vetekedés még sokáig, 's nem hogy lassanként tsendesedtek volna az Orátorok, hanem mind inkább inkább tüzesültek: melyre nézve nem tselekedhetjük, hogy ezen nevezetes ülésre a' jövő keddi M. Kurirban is vissza ne térjünk. Most nem tért több ide).

A' kérelmeknek megvizsgálására kirendeltetve lévő Biztosság Jun. 25-dikén ismét több kérelmekről terjesztette a' kamara elejébe a' maga vélekedését, melyek most is a' Számkivettettek' visszahívattatását tárgyalták, 's a' biztosság' vélekedése most is csak a' volt, hogy fére kell tenni az ő kérelmeket, 's ugyan ezt a' kamara is nagy többséggel meghatározta. Csak a' bal szárnyon találtatták 18 *independensek*, a' kik ellenkezőleg votizáltak, 's a' kiknek neveik ezek: Constant, Chauvelin, Lafayette, Dupont, Daunou, Bignon Dargenson, Manuel, Guilhem, Perreau, Dorgmies, Jobez, Lafitte, Bellay, Picet, Bogne, Herneax, és Corcelles. — Rodet nevű oly nyilatkozatást adott-be írásban, hogy ő a' votizáláskor nem lévén jelen, nem votizálhatott, de ő is azok közé tartozik, a' kik nem egygyeznek-meg a' Számkivettettek' kérelmeknek féretetettetésében.

A' Frantzia revoluzióból az a' hír is fennmaradott, hogy a' mikor Bonaparte a' maga személyes uralkodásán dolgozni kezdvén 's az 500-zak' kamarájába bemenvén, ott egy Arena nevű tag keresztül akarta szurni, hanem Poure nevű tiszt állván a' dőfés elejébe, ő tartotta-meg életben Bonapartét. Ez a' Poure is kérelmet adott mostanság a' kamara elejébe, melly arról nevezetes, hogy ugyan ezen ülésben vitatás alá vétettétvén, Du-

pont ily nagyon nevezetes nyilatkozatást tett felőlle: — „En, úgy mond, jelen voltam 's egész Frantzia Ország előtt becsületesemre erőssítem, hogy az öt százaknak azon ülésében a' Generális' megölettetésére nézve semmi próba nem tétetett. Daunou, Chabaud, és Jaré-Pauvilliers Urakat, kik véllem egygyütt hasonlóképpen jelen voltak, bizonyosságul hívom: mondják-meg, hogy nem hazug költemény volt-é az, hogy Bonapartét ezen tanátsban meg akarták gyilkolni, melynek költése 's elhírlelése csak arra való volt hogy ezen Ditsősségszomjuzónak fogadja 's módot szerezzenek Frantzia Ország szabadságának felfordítására, melyre megkivántatott ezen 500 képviselők' tanátsanak elszélesztetése.

Az esmeretes Ex-Direktor Barras egy könyvet adott-ki ily cím alatt: *Az én Hazafitársaimhoz való irás*. Ő is a' Bonapartéra nézve felőlle szarnyalt sok híreknek megczáfolásán iparkodik ezen munkájában. Miben álljon 's milyen tulajdonságú lehessen ezen egész könyv, hozzá vethetni csak e' kevés megjegyzésekből is: — Tagadja Generális Barras, hogy Politikai életében valaha a' fő hatalom' elnyerésén iparkodott volna; hogy ő, se' Bonapartétól se' mástól soha semmi jótéleményt nem vett, sőt hogy Bonaparte néki még azt a' summát se' fizettette soha vissza, mellyel ő a' Republikát a' VII-dik esztendőben annak terhes környülállásai között segítette volt. Tagadja Barras, hogy a' Direktoriummal történt végső változásban ő lett volna az eszköz; a' mit felőlle ezen tekintetben irtak 's beszéltek, mind költemény volt, mert még az a' jóvállás is a' mi ezen tekintetben akkor külső Országokról az egygyik Direktorhoz érkezett, ez is azonnal mindenik Direktorral közöltetett, mint az akkori jegyző könyvek kimutathatják 's mint az ő még

életben lévő Collégáji megmondhatnak, 's több effélék.

Spanyol Ország.

A' Király Ministeri között ismét nagy változás történt. A' külső dolgokra ügyelő Minister *Marquis de Casa Irujo*, a' ki még Junius' 12-dikén a' Királlyal együtt dolgozott, a' nélkül, hogy a' Király' kegyelme' elvesztésének legkissebb jelét észre vette volna, azon éjjel ágyából felkeltetvén, a' Ministerségből lett elbocsátási Dekretomon kívül arról is parantsolatot vett, hogy még azon éjjel Alavába vegye útját számkivetésbe. Gondolják, hogy az Amérikából haza felé útban lévő Ritter *Onisnak* van szánva ezen ministerség; most tsak ideig-meddig biztatott *Simon* nevű Status-tanátsosra. A' megbukott Minister 's az Igasság' Ministere *Don Lozano de Torres* között régen uralkodott az egyenetlenkedés, 's végre ezen utolsó lett a' győzedelmes. A' Hadiministert *Don Eguij*át is elbocsátotta a' Király, hanem őtet magát Grenadai fő Kapitánnyá nevezte, tsak az ő első Tanátsosát *Don Herediát* küldötte Amérikába számkivetésbe.

A' Siciliai Királyi Princzaszszony, mint a' Spanyol Király ifjabb testvére *Don Francesco Paula* jegyese, Jun. 11-diken tartotta Madridba való pompás bemenetelét, 's második versbéli összedatattása 12-dikben ment véghez. *Duca di S. Nicandro* adta által.

Spanyol Amérika.

A' Londoni levelekben kijött az Uj-Grenada' függetlenségét illető Akta. Aláírták: az Uj-Grenadai Fő Kormányozó *Don-Juan-Elias Lopez*, a' Segítő sereg' fő vezére *Gregor Mac-Gregor*, és Statustitoknok Minister *Don Joakim Vargas-y-Varga*. A' folyó esztendőben Aprilis' 4-dikén ment véghez az aláírás.

Ezen új Országtól azonnal Követek küldettettek-el a' Veneczuelai Respublika' Országlószékének mostani fő városába *Angusturába*, hogy egymás' függetlenségét költsönösen védelmező Szövetségi Kötést állítsanak lábra.

Nagy Britannia.

A' Londonban lakó Quacker familiák nagyobbadon jószágaiknak pénzütevézésén iparkodnak 's Amérikába akarnak általköltözni. Ezek mind magokat jól bíró emberek, sőt sokan találatnak köztök olyanok is, kikre igazán reájok illik 's gazdag nevezet.

A' Londoni Kurir azt mondja, hogy nem igaz, hogy ott az Orosz Udvar számára ismét költsönözést nyitottak volna ki.

A' *Carlislei* dolgoslakosok, munkájának bérek neveltetett, azolta tsendesen viselik magokat: hanem az ő példájokra most már a' *Glasgowiak* és *Leedsiek* kezdenek hasonló öszszegyülekezéseket tartani. A' Glasgovi gyűlésben azt jóvallotta nékiek egy magát jól bíró polgár, hogy kérjék a' Régens Princzet, hogy azokat közzülök, kiknek munkájok nints, mind szállíttassa-el Amérikába 's ott adasson mivelni való földet nékiek: hanem a' gyűlés ezen jóvallást igen mérsékletnek találván, azt határozta, hogy inkább a' közönséges Választási just, az az esztendőnként való parlamentumválasztást, 's az adófizetésnek lejjelbszállíttatását kell kérni. — A' *Leedsiek* oly jó rendel tartották ugyan a' magok tanácskozásokot, hogy az előjárók 's a' katonaság nem találtak okot az ő elszélesztésekre. Végzéseik summája nékiek is az ő úgynevezett *Redicalis Reformatziójoknak* 's a' Frantzia Revolutzió' kezdetébéli *Declaratio des droits de l'homme*nak kérése volt. Orátorak: özt *Petre* nevű költőmőztette-meg magát legjobban, ki Londonból ment e' végre oda.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

E r d é l y .

Maros-Vásárhely, Jun. 19-dikén: — E' folyó hónap' 11-dikén, reggeli harmadfél órakor, itten bévégezte betses életét Nemes Erdély Országa egyik nagy érdemü Itélő Mestere, Méltóságos Nagy Ajtai Cserei Farkas Úr, életének 62-dik esztendejében, a' ki nagy tudományáról és ritka hazafiúságáról még most is emlékezetes Nagy Ajtai Cserei Elek Úrnak a' Kir. Tabla Actualis Assessorának egyik fia lévén, minekutánna a' Kolosvári Universitásban a' szelidebb és böltselkedő tudományokat különös maga megkülömböztetésével elvégezte, néhai ditsősségesen Uralkodó Felséges Mária Theresiának rendeléséből a' Bétsi Theresianumba vitetett, a' hol a' Közöséges, Természeti, Nemzeti, Romai Törvényeket, a' Politikai, Statistikai Tudományokat olly előmenetellel, hogy ezen Országnak diszére az elsőséget senkinek nem engedte, kitanulván; úgy a' Német, Frantzia és Olasz nyelveket is magának tulajdonná tévén, ugyan a' fennebb tisztelt bölts Uralkodótól olly rendeléssel utasított vissza a' Kolosvári Universitáshoz, hogy ottan a' Haza Törvényeit is kitanulja, és személyéhez járuló ritka kegyességéből, mellyre jeles tanulása által magát érdemessé tette, esztendei 200 Rf. fizetést is rendelvén számára, még azzal is tetézni kívánta Királyi kegyelmességit, hogy midőn a' Haza Törvényiből 1780-ban Augustus' 15-dikén, Felséges Aszszonyunknak védelme alatt a' próba-köre kiállított, a' Törvényeknek fontosabb czikkelyeiből kikérdeztetett, az a' végre kirendelt Kir. Commissariusnak és Uraságnak színe előtt, mind ritka elmébéli tehetségének, mind jeles szorgalmatosságának igen ditsőséges

jeleit adta volna, ötöt egy arany lántzal és azon függő 's Fels. Aszszonyunk képét mutató arany Nummismával díszesíteni 's megajándékozni méltóztatott; — a' Felséges Kir. Fő Igazgató Tanátsnál kezdvén szolgálatját, 1786-ban Concipistának, 1787-ben pedig Gubernialis Secretariusnak lineveztetvén, ezen hivatalban 1800-dik esztendeig millyen hiveséggel és fáradhatatlan szorgalmatossággal folytatta hasznos szolgálatját, millyen nevezetes és terhes munkákat jeles talentomának kimutatásával dolgozott ki, eleven bizonyosságai mind azok, a' kik véle együtt szolgáltanak, mind pedig a' Fő Igazgató Tanáts Leveles Tárjában lévő irások; — 1800-dik esztendőben Jünius' 11-dikén az Országban igen sarkalatos, és az Ország Gyűlésén is pennát vivő Itélő Mesteri hivatalra emeltetvén, ezen hivatalát egész haláláig szakadatlanul vitte, 's abban is mind az Igazság kiszolgáltatásában a' Mélt. Kir. Tablán, mind az Ország Gyűlése Tárgyainak fontos kidolgozásában, az Ország Gyűlésein, gyökeres tudományának, egyenességének, igazság szeretetének, hazafiú érzéseinek a' később időkre is fenn maradandó bizonyosságait adta; — az ő fő tulajdonságai voltak: a' Religióhoz buzgón ragaszkodó tisztelet, a' Fejedelemhez való foghatatlan hiveség, Hazájához viseltető tantorithatatlan szeretet, példás egyenesség és igazság szeretet, hivatalának folytatásában fáradhatatlan munkásság, a' becsületnek nemes érzése, a' mennél nagyobb tökéletességre törekedő vágyódás, a' közöséges társaságokban vele született 's másokat is felébresztő, nyájasság; — mellyek által valamint életében a' közöségnek szeretetét megnyerte úgy halta után is fenn fogja marasztani emlékezetét, es a' midőn a' rothadás törvénye

alá vettetés része vissza tér a' teremtés hamvaiban, nemesebb része örökösen élni fog, mind tetteiben, mind munkáiban; — mennél ritkébbak a' jó hazafiak, annál sajnosabb a' hazára nézve az olyan tsapás, melly által ilyen tagjaitól megfosztatik. —

* * *

A' folyó 1819-dik esztendő Jun. 18-dikán volt nagy felleg szakadásból következett viz-áradás által, Nemes Nagy Enyed Városában történt szerentsétlenségeknek és romlásoknak leírása.

A' Torotzkó Szent Györgyi havasokon a' megirt napon rettenetes fellegszakadás lévén, az, az onnan le jövő 's a' Nagy Enyedi Collégium két faluján Musinán, és Fel Enyeden, valamint szintén Enyed Városán is keresztül folyó kitsiny patakot el annyira megnevelte, hogy a' ki maga nem látja, nem is képzelheti mitsoda rettenetes romlást és pusztulást hagyott maga után: ezen rettentő víz Enyedre delutánni egy órakor jövéen estvéli hét óráig, hat órák lefolyta alatt, a' leg nagyobb dühösséggel tartott, és olly sebességgel jött meg, hogy annak mentében lakozó ház-népeknek némelleyeknek alig volt annyi idejek, hogy házaikból kiszaladhassanak vagy a' házok bójára magokat megvonhassák; másoknak megint annyi idejek sem volt, és azokat házastól minden épületestől, sőt némelleyeket telkestől együtt el vitt: a' mint eddig elé meg lehetett tudni 17-re ment azon szerentsétleneknek száma, a' kik ezen rettenetes árvíznek szomorú áldozatai lettenek, kik közül némelleyek kifogatván eltemettettek, másoknak holt testeik pedig még meg nem találtattanak: sok nagyobb és apróbb oktalan állatok veszte-

nek el, sőt egész szekereket bé fogott marhákkal seprett el az utszáról: talám jó módjával meg sem lehetne betsülni azt a' kárt, a' mit ezen áradás okozott: mind a' Collegium a' jószágaiban és a' tanulók a' városi gazda aszszonyoknál künn lévő portékáikban, mind az Aerarium a' katonák elsepert moundurjaikban, mind a' publicum a' drága és költséges hidakban, mind a' privatusok házaikban, egyéb épületeikben, telkeikben, és marháikban akkora kárt szenvedtenek, hogy tsak a' városi polgárok kára, a' hogy azt most meg lehetett betsülni, mintegy más fél száz ezer forintokra megyen: a' publicumnak három nagy hidjai, az Orbai, Lapádi és Midiszlai fundamentomostól elromlottanak, mellyek közül tsak a' Midiszlai ez előtt 3, 4 esztendőkkel mintegy 30 ezer forintjában került volt Ő Felségének, ezen kívül benn Enyed városában 2 nagy hidak, egyik a' Só-utján más a' Vármegye praetoriuma előtt való, ezek is úgy oda vagynak, hogy még helyeket is alig lehet megesmérni, sőt maga a' Vármegye Praetorialis háza, a' Vármegye fogházával együtt egy martos helyre lévén építve, a' víz, a' martnak alája ásván, ezen aerariális épületeket is fenyegeti a' veszedelem. Sokan vagynak olly szerentsétlenek, a' kiknek még telkek is oda vagyon, többen azok a' kiknek telkek ugyan megmaradtak, de épületeiket a' víz megemésztette, és leg többen olyanok, a' kiknek házaikból minden, az élelemre megkivántató eszközeik mind oda lettenek. —

Hasonló nagy árvizek voltak némely határos helységeken is, mint p. o. a' Collegium jószágaiban, 's tsak a' Collegium kára 20,000 forintokra könnyen reá megyen; volt Orbon a' Gróf Teleki Ádám, és Herepin a' Gróf Bethlen Pál jószágaiban, de az itten lévő károk már sokkal kevesebbek.

Magyar Ország.

A' Pesti Magyar újságlevelekben ezeket olvassuk: —

A' Nemzeti Bibliothekának Nagylelkű Fundátora, Gróf Szétsényi Ferencz ő Excellentiája, nem csak hogy azt meg nem szünt időről időre gazdagítani, hanem, hogy a' Tudományoknak bővebb kútforrásokat nyisson, ismét 9,000 kötetnél többől álló ritka, és drága Könyvgyűjteményét a' Nemzeti Muzeum javára ajándékozta. Ezen, pompás kiadásokból álló, és rendszerént való betsekre nézve 100,000-nél többet érő Tudományos kints, a' mint azt rendbe szedve, és ladákra rakva, Tek. T. Horváth István Ur, a' Bibliothekának Gondviselője által vette, szerentsésen Pestre leszállított Jun. 19-dikén, 's a' Nemzeti Muzeum épületébe lerakattatván, ő Cs. Kir. Fő Hertzegségétől Országunk Nádor Ispányától várja további rendeltetését.

Junius' 30-dikán reggel hatodfél órakor Pesttől nem messze, ugymint Tápio-Bitskén, reggel nagyon érezhető földindulás volt, melly földalatti zugással egybe volt kaptsolva. De sem ott károkat nem tett, sem Pestig az ingadozásai nem terjedtek.

* * *

Jelentettük Nagyságos és Fő Tisztelendő Marsovszky István Praelatus Urnak Junius 21-ikén történt halálát. Ezen szomorú hírhez kaptsolni kell még azon jelentést is, hogy éppen az nap hiteles levelek által tudósított ő Nagysága, hogy ő Császári Királyi Felsége által a' Septemvirális Tábla Assessorává neveztetett legyen. Így akkor lepte meg a' halál, midőn a' ditsősségnek új pályájára lépett volna.

A' boldogúlnak hiedeg tetemei 23-dikán délután 6 órakor rangjához illő tisztelettel a' P. Franciskánusok Templomának kriptájába takarítottak-el. — E' végső tiszteletet jelenlétekkel nevelték a' Felséges Curiának Méltóságos Tagjai, számos egyéb Uraságok, és a' Törvényt gyakorló Nemes Ifjúság. Az Egyházi foglalatosságot Nagyságos Kopátsy Jó'sef, Veszprémi Kanonok Sümegi Sz. Jakab Apátura, Hantai Sz. Mihály Prépostja, Cathedrális Archidiaconus, és a' Királyi Táblának Praelatusa vitte végbe, a' ki hasonlóan ő Cs. K. Felségének kegyelme által a' Septemvirális Tábla Assessorává kineveztetett; kinek minden jelenlévők annál buzgóbb óhajással életet, és egészséget kívántak, mennél közönségesebb, az eránta való tisztelet.

É s z a k i: A m é r i k a.

Az Elölülőnek, ki egy időtől fogva a' Déli tartományok' megjárásában foglalatoskodik, Washingtonból oly kérelmet küldöttek utánna, hogy lehető hamarsággal térjen vissza, 's a' Congressust hívassa össze, minthogy fontos tárgyak fordúltak volna elő a' tanátskozásra.

B e t s.

A' Perugiából érkezett legújabb tudósítások szerint, mellyek Jun. 30-dikán indultak, a' Károlina Császári Fő Hertzegaszszony egészsége oly módon jobbult, hogy nem gondolták hogy a' Cs. Felségeknek onnét való elutozása, a' melly Julius' 5-dikére vala határoztatva, több változást szenvedjen. Ez napon Arezzóban hálni, 6-dikát ott tölteni, 's 7-dikben Florencziába érkezni szándékoztak ő Cs. K. Felségek.

Száz forint Conventiós pénzért adtak Válió czédulában: —
Julius' 6-dikán 247 $\frac{3}{4}$ — 7-dikén 247 $\frac{3}{8}$ — 8-dikán 247 $\frac{1}{2}$ — forintot.